DOI: [https://doi.org/10.35387/ucj.2\(2\).2020.54-60](https://doi.org/10.35387/ucj.2(2).2020.54-60)

МИРОСЛАВА ВОВК

ФЕНОМЕН АКАДЕМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ У СУЧАСНОМУ НАУКОВО-ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ: МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

Анотація. У статті окреслено вектори утвердження академічної культури в сучасному науково-освітньому просторі на засадах академічної доброчесності, етичних принципів наукової діяльності, проголошених в Бухарестській декларації етичних цінностей і принципів вищої освіти в Європі, Лісабонській стратегії з підвищення конкурентоспроможності, Рекомендаціях з академічної доброчесності для закладів вищої освіти, розроблених у межах Проекту сприяння академічної доброчесності в Україні – SAIUP за підтримки Посольства США тощо. Показано, що розвиток академічної культури майбутнього педагога в умовах університетської освіти є вагомим чинником інноваційного реформування неперервної педагогічної освіти. Визначено методологічні орієнтири розвитку академічної культури у науково-освітньому просторі XXI ст., панівними з-поміж яких є культурологічний, полікультурний і синергетичний підходи, що детермінують систему цінностей освітньої і дослідницької діяльності науковців, викладачів, майбутніх учителів, дослідників-початківців на основі принципів академічної мобільності, поваги до фаху, до людської гідності. Визначено, що університети і наукові інституції розвивались як провідні осередки вітчизняної наукової думки, центри розвитку фундаментальних наукових шкіл та збереження освітніх традицій гуманітарних, культурологічних, українознавчих наукових галузей. Еволюція розвитку академічної культури університетів і наукових інституцій відбувається на засадах фундаментальності та інноваційного поступу, визначає ціннісні вектори професійної підготовки педагогів і науковців на основі культуровідповідності, полікультурності, інтердисциплінарності.

Ключові слова: академічна культура, університет, наукова інституція, науково-освітній простір, культурологічний підхід, полікультурність, синергетичний підхід.

THE PHENOMENON OF ACADEMIC CULTURE IN THE CURRENT SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL SPACE: THE METHODOLOGICAL DIMENSION

Abstract. The article outlines the vectors of academic culture establishment in the current scientific and educational space on the academic virtue basis of the scientific activity ethical principles proclaimed in the Bucharest Declaration of Ethical Values and Principles of Higher Education in Europe, the Lisbon Strategy for Increasing Competitiveness, the Recommendations on Academic Integrity for Higher Education Institutions, developed within the framework of the Project for Promoting Academic Integrity in Ukraine - SAIUP, by the USA Embassy support etc. It is shown that the development of the academic culture of the future teacher in the conditions of university education is a significant factor in the innovative reform of lifelong pedagogical education. The methodological guidelines for the development of academic culture in the scientific and educational space of the XXI century are determined; dominant among them are cultural, multicultural and synergetic approaches that determine the values system of educational and scientific activity of scientists, teachers, future teachers, beginner researchers on the basis of academic principles mobility, respect for the specialty, human dignity. It was determined that universities and scientific institutions had developed as leading centers of national scientific thought, centers for the development of fundamental scientific schools and the preservation of educational traditions of humanities, culturological, and Ukrainian scientific disciplines. The evolution of the universities and scientific institutions academic culture development takes place on the basis of depth and innovative progress and defines the vectors of values of teachers and scientists professional training on the basis of culture conformity, multiculturalism, and interdisciplinarity.

Key words: academic culture, university, scientific institution, scientific and educational space, cultural approach, multiculturalism, synergetic approach.

Вступ. У контексті сучасної соціокультурної кризи інтелектуальний, духовний, творчий розвиток нації і окремої особистості значною мірою забезпечують університети та наукові інституції, в основу діяльності яких покладено пріоритети фундаментальної освіти, синтезу наукових знань

та освітньої практики, культуровідповідності, полікультурності, сталого розвитку. З-поміж ключових пріоритетів варто означити академічну культуру, яка визначає унікальність науково-освітнього простору, є особистісною і професійною якістю сту-

дента та викладача, ціннісною основою педагогічного і наукового фаху.

Науково-освітній простір університетського і наукового осередку формує система ціннісного ставлення до фаху, науки, система академічних традицій, що ґрунтується на наставницько-дослідницьких взаємостосунках викладача, студента, науковця-початківця. Досягнення вершин академічної взаємодії залежить насамперед від викладачів, науковців-наставників з високим рівнем методологічної культури, адаптивності до трансформаційних змін сучасної науки і освіти, з гуманістичним стилем наукового мислення. Саме досвідчені викладачі і науковці зберігають і розвивають принципи академічної культури, пошани до людської гідності, свободи наукової праці.

Мета дослідження. Теоретичні та історико-педагогічні аспекти становлення академічних традицій, розвитку академічної культури в університетах досліджували С. Гончаренко (2011), Н. Ничкало (2010), О. Семеног (2016) та ін. Однак є потреба в окресленні методологічних орієнтирів розвитку академічної культури в сучасному науково-освітньому просторі, що зумовлено необхідністю збереження академічних традицій в університетських і наукових осередках у зв'язку з нівелюванням цінностей академічної доброчесності, знецінення наукової праці. Тому метою статті є обґрунтування положень методологічних підходів, що становлять підґрунтя розвитку академічної культури в сучасному науково-освітньому просторі, визначають засади сталого розвитку науки і освіти на основі принципів академічної доброчесності, наставництва, поваги до людської дії, зв'язку теорії і освітньої практики.

Теоретична основа та методи дослідження. Пріоритетні зміни науково-освітнього простору в Україні і світі детерміновані основними законодавчими документами у міжнародному (Бухарестська декларація етичних цінностей і принципів вищої освіти в Європі (2005), Лісабонська стратегія з підвищення конкурентоспроможності (2000), Середньострокова стратегія ЮНЕСКО на 2014–2021 роки, Педагогічна Конституція Європи та ін.) і загальнодержавному (Конституція України, Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту»,

«Про наукову і науково-технічну діяльність», Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки, Концепція розвитку педагогічної освіти та ін.) вимірах.

Сутність академічної культури вперше цілісно було визначено в Бухарестській декларації етичних цінностей і принципів вищої освіти в Європі, у якій означено її ключові цінності, зокрема академічна свобода, моральна і соціальна відповідальність дослідників за результати досліджень; прагнення наукових товариств до співпраці на світовому рівні; наукова, дослідницька етика; позитивна емоційна взаємодія суб'єктів дослідницької діяльності; самовідданість праці (*Бухарестская декларация этических ценностей и принципов высшего образования в Европе*, 2005).

У Рекомендаціях з академічної доброчесності для закладів вищої освіти, розроблених у межах Проекту сприяння академічної доброчесності в Україні – SAIUP за підтримки Посольства США, розширеному глосарії термінів та понять із академічної доброчесності (2018) представлено сутність ключових понять, які визначають спектр проблем дотримання академічної доброчесності, репрезентують терміносполуку, що дозволяють цілісно окреслити сутність академічної культури крізь призму понять: «фабрикація», «самоплагіат», «обман», «фальсифікація»; розкрито механізми відповідальності за недотримання вимог академічної доброчесності. Водночас потребує наукової обґрунтованості проблема методологічних орієнтирів розвитку академічної культури, що пов'язано з необхідністю утвердження парадигми поступу національної культури і освіти з урахуванням фундаментальних історичних традицій та інноваційності відповідно до європейських векторів. З цією метою нами застосовано методи структурного аналізу, наукової екстраполяції, ретроспективного аналізу.

Виклад основного матеріалу. На всіх етапах історичного поступу суспільства університети, наукові установи формували гуманітарну еліту, яка становить людський капітал нації. У сучасних соціокультурних умовах діяльність цих закладів спрямована на підвищення якості і конкурентоспромо-

жності національної освіти, прискорення інтеграції України в міжнародний освітній простір. В університетах і наукових інституціях університетах відбувалось становлення теоретико-методологічних засад і освітніх традицій вивчення гуманітарних, філологічних, українознавчих наук. Викладачі університетів, науковці на основі вивчення мови, фольклору, літератури, історії, культурних традицій розвивали ідеї національної ідентичності, діалогу культур і гуманізму, формували наукові школи, створювали наукові осередки, сприяли диференціації наук на засадах інтердисциплінарності, зумовили становлення системи професійної підготовки майбутніх учителів, дослідників.

Досвід розвитку академічної культури майбутнього педагога в умовах університетської освіти є вагомим чинником інноваційного реформування неперервної педагогічної освіти. Відповідно визначені у «Національній доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні», підготовлених науковцями Національної академії педагогічних наук України за редакцією В. Кременя (2016), ціннісні пріоритети розвитку національної освіти суголосні з основними детермінантами трансформації університетів як потужних осередків розвитку наукової думки та збереження освітніх традицій. З-поміж них: практична реалізація нової методології розвитку української освіти (цілі та цінності демократичного суспільства, особистісного розвитку, спрямованість до європейських та світових освітніх і наукових просторів тощо); утвердження людиноцентрованої парадигми освіти, компетентісного підходу, концепції вимірюваності освітньої якості; формування і всебічна підтримка сприятливого освітньо-культурного середовища (Кремень, 2016).

В умовах університетів та наукових інституцій формувались засади наукових шкіл, освітні традиції, науково-професійне середовище, яке вирізнялось фундаментальністю, інноваційністю, постійним дослідницьким пошуком, неперервним оновленням змісту гуманітарних дисциплін, активізацією науково-дослідницьких пошуків студентів, молоді генерції науковців. Відповідно означені аспекти створювали підвалини академічної культури науково-

освітнього простору університету. З ініціативи творчих, ерудованих, науково талановитих, національно свідомих, європейськи зорієнтованих, громадсько активних викладачів університетів здійснювалась щодо студентської молоді активна педагогічна дія, що зумовило своєрідне «назрівання» наукового руху в Україні, визначило тенденції професіоналізації та інституалізації в освіті. Необхідно відзначити, що локально ця педагогічна дія реалізовувалась у сприянні науково-дослідницькій роботі студентів, у розробці програм авторських курсів, в оновленні змісту базових дисциплін на основі вітчизняного і зарубіжного досвіду, у написанні фундаментальних наукових праць, у залученні студентів до просвітницької діяльності тощо. Ці досягнення, на наше переконання, репрезентували процес розвитку гуманітарних, українознавчих, філологічних наук, що визначив насамперед становлення наукових шкіл, системи професійної підготовки майбутніх учителів-дослідників в умовах університетів, професійного розвитку науковців-дослідників.

Г. Філіпчук (2013), визначаючи стратегічні перспективи реформування освіти в Україні на культурологічних засадах, окреслив фундаментальне значення освітніх традицій, ретрансляційних механізмів культури в сучасному соціумі: «Українська освіта зможе виконувати свої обов'язки перед народом, коли справді не ігноруватиме важливі класичні принципи педагогіки стосовно Людини, Культури, Природи, Народу, опановуючи і використовуючи духовний спадок українства, його творчість, досвід, державницьку ідею, інтелектуальний потенціал» (с. 765). Це стратегічне завдання може бути співвіднесене з проблемою теорії і практики вивчення мови, літератури, фольклору, історії, культури у класичних університетах України, адже професійний досвід викладачів цих закладів освіти, процес становлення системи професійної підготовки вчителів-дослідників у класичних університетах вирізняється вагомими науковими традиціями та освітніми здобутками, ґрунтовний аналіз яких крізь призму культурологічного, полікультурного, синергетичного підходів, усвідомлення

націєзберігаючої функції досвіду викладачів сприятиме формуванню полікультурної та фольклористичної компетентностей майбутнього фахівця як виконавця культуротворчої місії в сучасному соціокультурному середовищі.

Проблема досвіду вивчення мови, літератури, фольклору, історії, культури університетах в сучасних умовах трансформаційних змін в освітньому просторі потребує систематизованого наукового аналізу. Це пов'язано з необхідністю актуалізації традицій становлення національної освіти, яка у контексті сучасних глобалізаційних і євроінтеграційних процесів має базуватись на історично сформованих наукових, методологічних, методичних засадах.

Фундаментальний вимір історико-педагогічного досвіду становлення академічної культури в умовах університетів становить професійна діяльність викладачів, які сприяли розвитку наукових шкіл, окреслили методологічні принципи, підходи до аналізу мови, літератури, фольклору, історії, культури, обґрунтуванню культурологічних, аксіологічних, акмеологічних засад національної освіти, університетської підготовки фахівців. Досвід наукової і педагогічної діяльності педагогів зумовив здобутки наукової думки, фундаментальні основи освітньої практики вивчення мови, літератури, фольклору, історії, культури, провідні тенденції розвитку гуманітарних, культурологічних, мовознавчих, літературознавчих наук. Досягнення викладачів підтверджують фундаментальність розвитку вітчизняної науки і освіти у контексті загальносвітових і європейських тенденцій. В сучасних умовах глобалізаційних та євроінтеграційних процесів професійний досвід викладачів університетів є вагомим чинником збереження традицій підготовки висококваліфікованих фахівців, здатних до аксіологічно орієнтованої професійної (наукової і педагогічної) діяльності.

На нашу думку, аналіз досвіду становлення академічної культури в університетах і наукових інституціях необхідно здійснювати крізь призму культурологічного, полікультурного та синергетичного підходів.

Культурологічний підхід до вивчення досвіду становлення академічної культури в умовах університетів і наукових інституцій іманентно репрезентує основні засади наукових шкіл, практичні досягнення вивчення мови, літератури, фольклору, історії, культури у процесі підготовки майбутніх фахівців. Учені-педагоги розглядають культурологічний підхід як основний у структуруванні змісту освіти, що, на думку І. Зязюна (2008), «визначає вимоги представленості, відображення в ній основних досягнень людського розуму та людської діяльності, всього багатства людських культур, їх взаємозв'язку і взаємодії» (с. 43). Дослідники пояснюють сутність цього підходу через трансляційно-трансмутаційний механізм передачі здобутків культури, науки в освітній практиці. Історичний поступ підтверджує, що цей механізм зумовлює передачу досвіду у процесі вивчення літературознавчих, лінгвістичних, історичних, джерелознавчих, фольклористичних дисциплін у професійній підготовці майбутніх фахівців університетах, наукових осередках. Цей процес зумовлений тим, що основним режимом трансляції наукових знань є навчання, яке передбачає передавання старшим поколінням молодшому різних видів досвіду, масиву знань через різні інституалізовані форми.

У цьому контексті відбувається своєрідне нарощування знань в історичному розвитку: наукові ідеї, знання піддаються новій інтерпретації, збагачуються новими ідеями, переосмислюються, що в сукупності демонструє поступ людського розуму і діяльності. Г. Ващенко (1994) зауважував, що «поступ можливий лише тому, що молодші покоління отримують від старших певні здобутки культури. Через те молодим поколінням не треба започатковувати культурний рух: їм залишається продовжувати й удосконалювати те, що вже здобули предки» (с. 101). Будь-який науковець, педагог, на думку М. Петрова (1991), «змушений посилатися на результати попередників, інтерпретувати-трансформувати ці результати, «схиляючи» їх до пояснення нового» (с. 115). Такий процес номінується трансмутацією, що у взаємодії з трансляці-

єю визначає розвиток окремих науково-освітніх галузей, в історичному поступі яких сформувались наукові школи, напрями, окреслились освітні традиції. Йдеться про взаємозв'язок культури й освіти. Зміст культури становлять цінності, які крізь призму навчальних дисциплін, форм і методів навчання через посередництво педагогічної майстерності викладача передаються майбутнім фахівцям, формують у них ціннісне світосприйняття, стимулюють до подальшої професійної діяльності упродовж життя. У цьому контексті С. Гессен (1995) зауважив, що «цілі освіти – культурні цінності, до яких у процесі освіти повинна бути залучена людина» (с. 36).

На сьогодні актуалізується проблема застосування полікультурного підходу до проблеми розвитку академічної культури в університетах і наукових інституціях. У працях багатьох науковців, педагогів різних історичних періодів окреслились ідеї *полікультурного підходу* в освіті. С. Русова (1996) обстоювала толерантну світоглядну позицію щодо культурних надбань, мови інших етносів, вважаючи, що, «навчаючись любити і свідомо ставитись до свого люду, до свого краю, ми разом з цим навчаємось шанувати і других людей, що живуть поруч з нами, закладати певні товариські зносини» (с. 296).

Ґрунтуючись на діалогічному погляді на культуру, котрий базується на ідеї діалогу культур (від М. Бубера до М. Бахтіна, В. Біблера та Ю. Лотмана), Н. Миропольська (2002) зауважила, що «розвиток культури постійно вимагає обміну цінностями. Місія культури – організувати естафету часів. Бути в культурі означає вступати в спілкування з минулим і майбутнім» (с. 14). Ідеї сучасних науковців-педагогів ґрунтуються на науково-практичних засадах утвердження толерантного ставлення до культур інших етносів, міжкультурної взаємодії, що сформувались в історичній ретроспективі становлення окремих науково-освітніх галузей.

Розвиток наукової думки в Україні і зарубіжжі доводить, що досягнення викладачів університетів, науковців сприяли утвердженню полікультурного підходу у гума-

нітарних, культурологічних, українознавчих науках, обґрунтуванню фундаментальних основ вивчення мови, літератури, фольклору, історії, культури європейських народів, кристалізації наукових традицій дослідження слов'янських культур.

Розвиток академічної культури в університетах і наукових інституціях визначає *синергетичний підхід*, який дозволяє структурувати наукові здобутки та досягнення освітньої практики у контексті інноваційності розвитку гуманітарних, культурологічних, лінгвістичних, літературознавчих наук. Синергетичний підхід підтверджує фундаментальність наукового, методологічного, методичного досвіду вивчення мови, літератури, фольклору, історії, культури. Зокрема здійснивши аналіз процесу становлення українознавства в історичній ретроспективі, Т. Усатенко (2003) визначила, що «особливість квантово-синергетичного підходу полягає в тому, що йдеться не про констатацію історичних фактів уплинності часу, а про розуміння того, що в них, в їхній теперішності минулим запрограмоване майбутнє... Синергетика розкриває перед українознавством можливості творення нового типу знань, що формуються в умовах квантовості, в розгляді «теперішності» як єдності минулого і майбутнього (с. 42-43). Синергетичний підхід дозволяє окреслити домінуючу тенденцію розвитку гуманітарних, українознавчих, літературознавчих, культурологічних наук, що розвивається на основі принципу відкритості до взаємодії з урахуванням інтерферентної специфіки.

Синергетичний підхід пов'язаний з активізацією інтеграційних процесів між науковими галузями, з необхідністю подолання методологічного «хаосу» у змісті підготовки майбутніх фахівців, педагогів-дослідників, з переходом до постнекласичного типу науки і освіти. На думку Т. Усатенко (2003), «індивідуальні та суспільні явища, підпорядковуючись фундаментальним закономірностям синергетики, підкреслюють унікальність кожного через діалогізацію, раціональність та ірраціональність, теперішність (квантовість), «філософію серця», через виявлення

об'єднуючих, наскрізних зв'язків координаційного і субординаційного характеру» (с. 39). Синергетичний підхід забезпечує розвиток професіоналізму, формування професійної компетентності майбутнього учителя, дослідника через системи різних наук.

Інноваційність професійної підготовки майбутніх учителів, дослідників в університетах та наукових інституціях є підґрунтям формування нового типу особистості, яка прагне жити за законами ціннісного сходження до вершин професійної майстерності, реалізує себе у фаховому середовищі, самоідентифікується і самопокладається. Під впливом різних чинників (від родинного оточення до факторів соціокультурного простору) майбутній учитель, дослідник, зорієнтований на активну професійну (наукову і педагогічну) діяльність, має формуватись як людина культури, здатна до постійного самовдосконалення, професійного саморозвитку, реалізації у професії на засадах «сродної» праці. Водночас у контексті формування людини культури майбутній учитель, дослідник має можливість професійно самовиразитись в сучасних соціокультурних умовах, де саморозвиток і самореалізація в культурно-освітньому, соціально активному професійному просторі стають важливою суспільною цінністю.

Відповідно в сучасних умовах реформування освіти в Україні університети і наукові інституції є осередками вітчизняної наукової думки, центрами розвитку фун-

даментальних наукових шкіл та збереження освітніх традицій, а також провідними навчальними закладами, у яких здійснюється інноваційний поступ згідно з європейською та світовою векторністю. Відповідно основною метою університетів і наукових установ має стати підготовка майбутнього фахівця (педагога-дослідника) як людини культури, у якій повинні поєднуватись гуманістичність, адекватна національно свідомо та інтернаціонально-толерантна позиція, інтелектуальність, конкурентоспроможність, професіоналізм.

Висновки. Отже, розвиток академічної культури майбутнього педагога в умовах університетів і наукових осередків зумовлений засадничими положеннями культурологічного, синергетичного, полікультурного підходів, які дозволяють окреслити духовно-ціннісні засади створення науково-освітнього середовища країни. Майбутній педагог, науковець «занурюючись» в особливий академічний світ зі своєю системою цінностей, стосунків, традицій, розвивається на принципах академічної мобільності, поваги до педагогічного фаху, до людської гідності. У контексті збереження академічних традицій університетських і наукових осередків, їх розвитку на засадах євроінтеграційних векторів відбувається цілісна еволюція науково-освітнього простору, який визначає ціннісні вектори професійної підготовки майбутнього педагога і науковця на засадах культуровідповідності, полікультурності, інтердисциплінарності.

ЛІТЕРАТУРА

- Бухарестская декларация этических ценностей и принципов высшего образования в Европе, 10 августа 2005 г. ЮНЕСКО–СЕПЕС. (2005). URL: <http://www.almamater.md/articles/879/ru.html> (Buharestska deklaratsia etychnyh tsinnostey I pryntsyviv vyshchoi osvity v Evropi, 10 serpnia 2005. UNESCO–SEPEP. (2005). URL: <http://www.almamater.md/articles/879/ru.html>)
- Ващенко, Г. (1994). *Виховний ідеал*. Полтава: Ред. газ. «Полтавський вісник». (Vashchenko, H. (1994). *Vyhovnyi ideal*. Potava: Red. gaz. «Poltavskyi visnyk».)
- Гессен, С.И. (1995). *Основы педагогики. Введение в прикладную философию*. П.В. Алексеев (Ред. и сост.). Москва: «Школа-Пресс». (Hessen, S.I. (1995). *Osnovy pedagogiky. Vvedenie v prikladnuu filosofiu*. P.V.Alekseev (Red. I sost.). Moscow: «Shkola-Press».)
- Гончаренко, С.У. (2011). Етичний кодекс ученого. *Естетика і етика педагогічної дії*, 1, 25–34. (Honcharenko, S.U. (2011). Etychnyi kodeks uchenoho. *Estetyka I etyka pedagogichnoi dii*, 1, 25–34.)
- Зязюн, І.А. (2008). *Філософія педагогічної дії*. Черкаси: Вид-то ЧНУ імені Богдана Хмельницького. (Ziazun, I.A. (2008). *Filosofia pedagogichnoi dii*. Cherkasy: Vyd-vo ChNU imeni Bohdana Khmelnytskoho.)

- Миропольська, Н.Є. (2002.). *Мистецтво слова в структурі художньої культури учня: теорія і практика*. Київ: Парламентське видавництво. (Myropolska, N.Y. (2002.). *Mystetstvo slova v strukturі hudozhnioi kultury uchnia: teoria I praktyka*. Kyiv: Parlementske vadavnytstvo.)
- Кремень, В. Г. (Ред.). (2016). *Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні*. Київ: Педагогічна думка. (Kremen, V. H. (Ред.). (2016). *Natsionalna dopovid pro stan I perspektivu rozvytko osvity v Ukraini*. Kyiv: Pedagogichna dumka.)
- Ничкало, Н.Г. (2010). *Проблеми педагогічної освіти в діяльності наукових шкіл*. URL: <https://scholar.google.com.ua> (Nychkalo, N.H. (2010). *Problemy pedagogichnoi osvity v dialnocti naukovykh shkil*. URL: <https://scholar.google.com.ua>)
- Ніколаєв, Є., & Бахрушин, В. (Уп.). (2018). *Рекомендації з академічної доброчесності для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності*. URL: <https://saiup.org.ua/resursy/3459-2/> (Nikolaiev, Y., & Bahrusyn, V. (Up.). (2018). *Rekomendatsii z akademichnoi dobrochesnosti dla zakladiv vyshchoi osvity z pidtrymky pryntsyypiv akedemichnoi dobrochesnosti*. URL: <https://saiup.org.ua/resursy/3459-2/>)
- Русова, С.Ф. (1996). *Вибрані педагогічні твори*. Київ: Освіта. (Rusova, S.F. (1996). *Vybrani pedagogichni tvory*. Kyiv: Osvita.)
- Семенов, О.М, Вовк, М.П (2016). *Академічна культура дослідника в освітньо-культурному просторі університету*. Суми: Сум. ДПУ імені А.С. Макаренка. (Semenog, O.M, Vovk, M.P. (2016). *Akademichna kultura doslidnyka v osvitno kulturnomu prostori universytetu*. Sumy: Sum. DPU imeni A.S. Makarenka.)
- Усатенко, Т.П. (2003). *Українська національна школа: минуле і майбутнє: українознавчий вимір*. Київ: Наукова думка. (Usatenko, T.P. (2003). *Ukrainska natsionalna shkola: mynule I maibutnie: ukraïnoznavchyi vymir*. Kyiv: Naukova dumka.)
- Філіпчук, Г. (2013). *Національна освіта: особистість і суспільство*. Чернівці: Зелена Буковина. (Filipchuk, H. (2013). *Natsionalna osvita: osobystist I suspilstvo*. Chernivtsi: Zelena Bukovyna.)
- Cabe, D. L. Mc., & Pavela, G. (2018). *Ten Principles of Academic Integrity*. URL: <https://www.csub.edu/studentconduct/documents/principlesacademicintegrity.pdf>
- Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project – SAIUP*. (nd). URL: <https://saiup.org.ua>

Мирослава Вовк, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу змісту і технологій педагогічної освіти Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.

Myroslava Vovk, Doctor of Sciences in Pedagogy, Senior Research Staff, The Head of Department of Pedagogical Education Content and Technologies at the Ivan Ziazun Institute of Pedagogical and Adult Education of NAES of Ukraine.

E-mail: miravovk79@gmail.com

ORCID ID 0000-0002-9109-9194

Received: 02.10.2020

Accepted: 09.11.2020